

**FÖRVALTNINGSRÄTTEN
I STOCKHOLM**

Avdelning 32

DOM
2015-09-23
Meddelad i
Stockholm

Mål nr
12741-15

Sida 1 (25)

SÖKANDE

Monoo Consulting AB, 556631-0586
Metargatan 11
116 66 Stockholm

MOTPART

Tyresö Bostäder Aktiebolag, 556482-8787
Box 235
135 27 Tyresö

Ombud: Jonas Löfgren
Husbyggnadsvaror HBV Förening
Box 5199
121 18 Johanneshov

SAKEN

Överprövning enligt lagen om offentlig upphandling

KONKURRENSVERKET	
2015-09-23	
Avd	
Dnr	
KSnr	Aktbil

FÖRVALTNINGSRÄTTENS AVGÖRANDE

Förvaltningsrätten avslår Monoo Consulting AB:s ansökan om ingripande enligt lagen om offentlig upphandling.

Dok.Id 638425

Postadress
115 76 Stockholm

Besöksadress
Tegeluddsvägen 1

Telefon
08-561 680 00

E-post:
forvaltningsrattenistockholm@dom.se

Telefax
08-561 680 01

Expeditionstid
måndag – fredag
08:00-16:30

BAKGRUND

Tyresö Bostäder Aktiebolag (Tyresö Bostäder) genomför en upphandling av ramavtal avseende Årsavtal – Byggarbeten. Upphandlingen genomförs enligt ett öppet förfarande. Tre entreprenörer kommer att antas i upphandlingen. Vid löpande arbeten kommer dessa att anlitas enligt rangordning, dvs. Tyresö Bostäder kommer i första hand att vända sig till antagen entreprenör med rangordning 1. Vid större projekt kommer en förnyad konkurrensutsättning att genomföras där samtliga antagna entreprenörer får möjlighet att delta. I tilldelningsbeslut av den 2 juni 2015 har Tyresö Bostäder antagit anbud från 1. Nynäs Bygg & Takservice AB, 2. LP Bygg & Specialsnickerier AB, 3. Peab Byggservice AB. Monoo Consulting AB:s (Monoo) anbud har inte godkänts eftersom det bedömts inte motsvara ställda krav på referenser.

YRKANDEN M.M.

Monoo ansöker om överprövning av upphandlingen och yrkar att förvaltningsrätten ska förordna att upphandlingen får avslutats först sedan rättelse har vidtagits på så sätt att anbudsutvärderingen görs om med beaktande av Monoos anbud. Till stöd för sin talan anför Monoo bl.a. följande. Genom att förkasta Monoos anbud, trots att samtliga krav i förfrågningsunderlaget är uppfyllda, har Tyresö Bostäder brutit mot de grundläggande principerna om likabehandling, förutsebarhet och transparens. Monoo har med största sannolikhet lämnat ett av de tre lägsta anbudspriserna i upphandlingen och skulle därmed vid ett korrekt genomfört förfarande ha antagits som ramavtalspart. Genom Tyresö Bostäders brott mot lagen (2007:1091) om offentlig upphandling (LOU) har Monoo således lidit skada.

Tyresö Bostäder bestrider yrkandet om att upphandlingen ska rättas och yrkar för egen del att förvaltningsrätten ska avslå Monoos ansökan om

överprövning. Till stöd för sitt bestridande anför Tyresö Bostäder bl.a. följande. Monoo har inte visat att Tyresö Bostäder har brutit mot någon bestämmelse i LOU eller mot någon av de unionsrättsliga principerna. Utvärderingen i upphandlingen har skett helt enligt förfrågningsunderlaget. I vart fall har Monoo inte lidit skada av eventuella brister då en ny utvärdering i enlighet med Monoos yrkande inte skulle innebära att Monoo rangordnades som nummer 1 – 3 och tilldelades ramavtal.

VAD PARTERNA ANFÖRT

Monoo

Monoos referenser

Monoos anbud har uteslutits från utvärdering i upphandlingen eftersom Tyresö Bostäder har bedömt att det inte uppfyller kraven i AFB.51 punkt D i upphandlingens administrativa föreskrifter (Krav på entreprenören vad gäller teknisk förmåga). I AFB.51 punkt D anges följande. "Med liknande arbeten avses ramavtal att på löpande räkning utföra i lokaler och lägenheter med kvarboende hyresgäster åt beställare som förvaltar minimum 1 000 bostadslägenheter. Lämnade referenser får ej vara i jävförhållande till företaget. I dessa fall kommer referensen att lämnas utan att beaktas. Lämnade referenser ska avse pågående eller slutförda uppdrag och kunna rekommendera anbudsgivaren för uppdraget. Pågående sedan minst 12 månader tillbaka eller slutförd inom den senaste treårsperioden räknat från sista anbudsdag. Nyare eller äldre referenser kommer även dessa att lämnas utan att beaktas. Minst två (2) referensuppdrag ska lämnas."

Monoo har lämnat referensuppdrag och referenser i enlighet med vad som anges i AFB.51 punkt D. Det första referensuppdraget bestod av ett pågående ramavtal med 3 400 lägenheter och lokaler om ca 550 000 m². Ur

detta ramavtal har ett projekt tagits ut för att redovisa ett uppdrag som referens. Detta bestod av att en vattenskada åtgärdats avseende tre stycken fuktskadade lägenheter med kvarvarande hyresgäster, tidpunkt för uppdraget var 2014-02-21 t.o.m. 2014-08-01. Då det inte i AFB.51 punkt D anges att det måste vara två olika ramavtal har Monoo valt att ta uppdrag nummer två ur samma ramavtal som referens nummer ett. Uppdrag nummer två avsåg hyresgästanpassning av två våningsplan med kvarvarande hyresgäster, tidpunkt för uppdraget var 2014-07-01 t.o.m. 2014-10-01.

Tyresö Bostäder har initialt förkastat Monoos anbud med motiveringen att referensuppdrag nummer två inte uppfyller kravet pågående sedan minst tolv månader. Det aktuella referensuppdraget uppfyller dock kravet i AFB.51 punkt D genom att vara slutfört inom den senaste treårsperioden räknat från sista anbudsdag. Tyresö Bostäder har även erkänt att texten i AFB.51 punkt D har misstolkats.

Tyresö Bostäder har därefter i yttrande i målet anfört att Monoo inte har följt beställarens avsikt med anbudsformuläret. Monoo har dock lämnat den information som efterfrågas i förfrågningsunderlaget avseende de två referenserna. Monoo har vad gäller tidpunkten för uppdragen angivit tidpunkten för beskrivet uppdrag som bygger på ett ramavtal. I anbudsformuläret är benämningen "uppdraget", vilket Monoo har tolkat som att vad som efterfrågas är en beskrivning av ett specifikt uppdrag/projekt ur ett ramavtal. Inledningsvis godkändes vidare Monoos ena referens av Tyresö Bostäder trots att båda referenserna har fyllts i på exakt samma sätt, dvs. specifika uppdrag och tidpunkt för dessa.

Tyresö Bostäder har i yttrande i målet angett att enbart en referens krävs för att uppfylla kravet. Om detta stämmer borde Monoos anbud inte ha förkastats eftersom den upphandlande myndigheten har godkänt den ena referensen. Om det i förfrågningsunderlaget hade angetts att enbart den ena

referensen behöver uppfylla de krav som anges under AFB.51 punkt D hade Monoo kunnat åberopa andra referenser än de som redovisas i anbudet. Att ändra obligatoriska krav i efterhand är inte förenligt med principerna om transparens och likabehandling i LOU.

Övriga anbudsgivares referenser

Vad gäller övriga anbudsgivare har Tyresö Bostäder godtagit ett antal referensuppdrag trots att dessa inte uppfyller kraven i AFB.51 punkt D.

Beträffande Nynäs Bygg & Takservice AB (Nynäs), som har rangordnats som nummer ett i upphandlingen, avser den ena referensen en kommun som inte har något eget fastighetsbolag och således inte äger eller förvaltar några lägenheter. En kollega till den person som i Nynäs anbud uppges vara kontaktperson avseende den aktuella referensen har vid kontakt med Monoo uppgett att den aktuella kommunen inte förvaltar några bostäder överhuvudtaget. Kommunen samarbetar med privata aktörer för att hyra bostäder till s.k. särskilt boende, men varje enskilt privat fastighetsbolag förvaltar sina egna bostäder och kommunen är endast hyresgäst till bostäderna. Vidare har den privata aktören som kommunen samarbetar med enligt avtal endast 898 lägenheter i den aktuella kommunen. Därmed är uppgiften om den privata hyresvärdens hela fastighetsbestånd inte någonting som upphandlande myndighet borde ta i beaktande vid utvärdering.

När det gäller Peab Byggservice AB (Peab), som har rangordnats som nummer tre i upphandlingen, har den angivna kontaktpersonen avseende den ena referensen till Monoo uppgett att Peab har utfört en del arbeten såsom nyproduktion, men det finns inte och har inte funnits något ramavtal med Peab. Den andra referens Peab har lämnat är ett ramavtal som gäller två sjukhus. Referensen kan inte anses vara godkänd då det i kravet anges att referensen ska förvalta minimum 1 000 bostadslägenheter. Några bo-

stadslägenheter finns inte på de två sjukhusen. Att likställa kvarboende hyresgäster med kvarboende patienter, vilket Tyresö bostäder har gjort med motiveringen att syftet med kravet likväl uppfylls, kan inte anses förenligt med likabehandlingsprincipen.

Vad gäller Rydbergs Bygg AB (Rydbergs Bygg) som har rangordnats som nummer fyra i upphandlingen uppfyller den ena referensen inte kravet på ett ramavtal då det är fråga om en enskild upphandling gällande ombyggnad av 32 lägenheter, vilket har uppgett av den kontaktperson som anges i anbudet. En annan person hos den aktuella referensen har bekräftat att man inte har och aldrig har haft något ramavtal med Rydbergs Bygg. Den aktuella referensen uppfyller inte heller kravet på förvaltning av minst 1 000 lägenheter.

Beträffande Byggsnabben AB (Byggsnabben) som har rangordnats som nummer fem i upphandlingen uppfyller den ena referensen inte kravet på förvaltning av minst 1 000 lägenheter då den aktuella referensen är ett försäkringsbolag som inte förvaltar några lägenheter, vilket framgår av en text om verksamhet och ändamål på det aktuella bolagets hemsida. Genom att likställa åtgärdande av försäkringsskador med förvaltning av lägenheter tolkar Tyresö Bostäder lämnade uppgifter fritt för att ska-kravet ska anses uppfyllt på ett sätt som inte är förenligt med LOU och strider mot likabehandlingsprincipen.

Vidare har Byggsnabben i sitt anbud angett uppdragets storlek i pengar och inte i antal lägenheter eller kvadratmeter vilket efterfrågas. Tyresö Bostäder har således gjort olika tolkningar av anbudsformuläret beträffande olika anbudsgivare då Monoos anbud förkastades med motiveringen att det inte har följt beställarens avsikt med anbudsformuläret. Även Byggsnabbens anbud borde därmed ha förkastats av denna anledning.

I förfrågningsunderlaget AFB.51 punkt D anges tydligt att det krävs två referenser för att uppfylla kravet. Efter att Monoo har redovisat att ovanstående anbud borde ha förkastats på grund av att ska-kravet om två godkända referensuppdrag inte uppfylls anför Tyresö Bostäder nu att enbart en referens hade varit tillräcklig för att uppfylla syftet med kravet, dvs. säkerställande av minst två års erfarenhet. Härav framgår att Tyresö Bostäder inte har varit konsekvent samt tolkat information från anbudsgivare fritt så att ska-kravet slutligen uppfylls, något som inte är förenligt med LOU.

Tyresö Bostäder har uppgett att man har talat med tilldelade anbudsgivares referenser som har bekräftat att kraven enligt AFB.51 punkt D är uppfyllda. Av de referenser Monoo har lyckats komma i kontakt med har dock inte någon kontaktats av Tyresö Bostäder. Den upphandlande myndigheten måste kontrollera uppfyllelsen av obligatoriska krav när omständigheterna visar på brister i antagna anbud. Kammarrätten i Göteborg har i mål 4904-09 angivit att i enlighet med likabehandlingsprincipen får den upphandlande myndigheten inte efterge eller bortse från sådana krav som har uppställts i förfrågningsunderlaget och detta gäller även i de fall uppgifterna har blivit kända först i samband med en överprövningsprocess. Den upphandlande myndigheten handlar i strid med likabehandlingsprincipen om en kontroll av kravuppfyllelsen i antagna anbud inte genomförs efter att brister har påtalats. Denna kontroll bör rimligen genomföras innan tiden för avtalsspärr löper ut.

Genomförandebeskrivning

Utvärderingen av genomförandebeskrivningarna är inte transparent. Tyresö Bostäder har inte i förfrågningsunderlaget angett hur utvärderingen kommer att genomföras och av tilldelningsbeslutet framgår inte hur den är genomförd. Tyresö Bostäder har enbart redovisat utdelade poäng och nedju-

steringsfaktorn. Det saknas information om vem som har bedömt, hur många som har bedömt, tidpunkt, motivering, upprättande av protokoll etc. Monoo har i sin genomförandebeskrivning redovisat samtliga punkter som efterfrågas i förfrågningsunderlaget. Trots detta har Monoo endast tilldelats två poäng. Tyresö Bostäder har uppgett att Monoo inte har gett någon beskrivning avseende städning. Detta är inte riktigt. Monoo hänvisar till dokumentet Tyresö Bostäders generella regler för arbete i lägenheter m.m. och att bolaget avser att följa dessa rutiner. I det aktuella dokumentet anges angående städning bl.a. att arbetsmetoderna ska anpassas efter att arbetena i stor utsträckning bedrivs i hyresgästernas hem och att städning ska utföras noggrant och kontinuerligt samt att skyddstäckning m.m. ska utföras för att undvika onödig spridning av damm. Monoo har vidare hänvisat till BF9K som är ett lednings-, produktcertifierings- och verksamhetssystem som ställer höga krav på kvalitet, miljö och arbetsmiljö. Syftet med systemet är att dokumentera för beställaren hur företaget uppfyller de krav som ställs beträffande kvalitet, miljö och arbetsmiljö. Vad Tyresö Bostäder har anfört om att BF9K enbart är ett diplom Monoo hänvisat till är felaktigt. Det framgår tydligt av Monoos genomförandebeskrivning att Monoo avser att föra in Tyresö bostäders nyckelrutiner samt Tyresö Bostäders generella regler för arbete i lägenheter i BF9K:s KMA plan. Tyresö Bostäder har dessutom godkänt BF9K under kravet i AFB.51 punkt G gällande kvalitet och miljösäkring, vilket visar att Tyresö Bostäder har god kännedom om detta system och vet vad det innebär att vara BF9K-certifierad.

Vid en jämförelse mellan Monoos genomförandebeskrivning och de genomförandebeskrivningar som har fått högre poäng går det inte att se skillnad på fakta i innehållet, vilket är det enda som ska utvärderas. Monoo borde därför ha tilldelats tre poäng avseende genomförandebeskrivningen och rangordnats som nummer två eftersom Nynäs och Peabs anbud borde ha förkastats.

Utlämnande av allmänna handlingar

Monoo har begärt ut handlingar från en tidigare motsvarande upphandling men nekats detta utan motivering. Likabehandlingsprincipen har trätts för när då vissa andra anbudsgivare kan ha fått ta del av dessa dokument tidigare. De som har fått ta del av den tidigare upphandlingens anbud har kunnat kopiera den genomförandebeskrivning som har fått högst poäng och därmed få en högre nedjusteringsfaktor i den aktuella upphandlingen.

Tyresö Bostäder

Monoos referenser

Syftet med kravet i AFB.51 punkt D i de administrativa föreskrifterna i upphandlingen är att säkerställa att anbudsgivaren har minst två års erfarenhet av liknande arbeten. Monoo har istället för att ange ramavtalets årsperiod fyllt i enstaka projekts årtal i anbudsformuläret. Monoos anbud har således inte följt beställarens avsikt med anbudsformuläret då bolaget inte har angett några årtal som visar att bolaget har minst två års erfarenhet. Denna otydliga redovisning har medfört att Monoo har diskvalificerats. Med beaktande av ett förtydligande från Monoo skulle bolaget eventuellt ha kvalificerats. Något sådant förtydligande har dock upphandlande myndighet inte någon skyldighet att begära in eller beakta. Monoo har vidare, oavsett om det funnits grund för att diskvalificera bolaget eller inte, inte kunnat lida skada av en felaktig diskvalificering då dess anbud inte skulle ha rangordnats bland de tre första även om det hade godtagits.

Övriga anbudsgivares referenser

Enligt kravet i AFB.51 punkt D ska anbudsgivaren ha minst två års erfarenhet av liknande arbeten. Det är detta som ska visas genom referenserna.

I AFB.51 punkt D finns det även vissa krav på vad som är godkända referensuppdrag samt att anbudsgivaren ska ange minst två referensuppdrag. Det anges dock inte någonting om att anbudsgivaren ska ange minst två referenser som var för sig visar att kravet om minst två års erfarenhet av liknande uppdrag är uppfyllt. Samtliga anbudsgivare som har godkänts av Tyresö Bostäder kan utifrån referensuppdrag som motsvarar kraven på referenser visa att kravet om minst två års erfarenhet av liknande arbeten är uppfyllt. Tyresö Bostäder har även talat med tilldelade anbudsgivares referenser som bekräftar att antagna leverantörer har teknisk kompetens motsvarande kraven i AFB.51 punkt D.

Vad beträffar Nynäs uppfyller båda angivna referenser ställda krav. Vad gäller den referens som ifrågasätts av Monoo har Nynäs tydligt redovisat att den aktuella kommunen har ett samarbete med ett fastighetsbolag som förvaltar 44 000 bostäder. Enligt uppgift från den i anbudet angivna referenspersonen förvaltar kommunen de lägenheter som används för särskilt boende till exempelvis äldre personer och personer med funktionsnedsättning. I förvaltningen ingår att anpassa lägenheterna efter behov samt att underhålla dem. En aktör behöver inte äga fastigheter för att förvalta dem. Kravet i AFB.51 punkt D är således uppfyllt vad gäller ovan diskuterad referens. Dessutom kan Nynäs påvisa att de uppfyller kravet om minst två års erfarenhet enkom med den andra referensen.

När det gäller Peab torde Monoos påstående om att Peab inte har något ramavtal med den ena referensen bero på att Monoo inte har ställt samma frågor som Tyresö Bostäder vid referenstagningen. Peabs avtal med den aktuella referensen löpte ut under utvärderingen av den aktuella upphandlingen varför exempelvis en fråga om Peab för närvarande har ett avtal med referensen kommer att ha besvarats nekande. Även Peabs andra referens uppfyller de krav som ställs på referenserna. Monoo har gjort gällande att den aktuella referensen inte äger eller förvaltar minst 1 000 lägenheter.

Den aktuella referensen är en av Sveriges största fastighetsförvaltare. Tyresö Bostäder har i detta fall likställt kvarboende hyresgäster med kvarboende patienter och godkänt referensen eftersom syftet med kravet på kvarboende likväl uppfylls, vilket är det väsentliga. Dessutom kan Peab påvisa att de uppfyller kravet om minst två års erfarenhet enkom med den första referensen.

Vad gäller Rydbergs Bygg uppfyller även den referens Monoos har ifrågasatt ställda krav. Den aktuella referenten förvaltar 18 976 lägenheter. Vidare har Tyresö Bostäder inte något skäl att misstro Rydbergs Byggs uppgift om att det är fråga om ett ramavtal. Upphandlande myndigheter har inte någon skyldighet att kontrollera att lämnade uppgifter i sig är korrekta om det inte finns anledning att ifrågasätta uppgifterna (jfr Kammarrätten i Göteborg mål 3105-11 och 3107-11). Endast Monoos påstående om att Rydbergs Bygg inte uppfyller kravet är inte en sådan omständighet som bör föranleda Tyresö Bostäder att ifrågasätta de uppgifter som Rydbergs Bygg har lämnat i anbudet. Monoos har hänvisat till Kammarrätten i Göteborgs mål 4904-09. Enligt denna dom måste upphandlande myndighet dock endast kontrollera uppgifter efter tilldelning om uppgifterna berör antagna anbudsgivare. Om det av någon händelse skulle bli aktuellt med tilldelande av avtal till Rydbergs Bygg kommer beställaren granska bolagets referenser närmare. Oavsett om den ena referensen inte beaktas kan Rydbergs Bygg visa att de uppfyller kravet om minst två års erfarenhet enkom med den andra referensen.

Beträffande Byggsnabben uppfyller båda referenserna ställda krav. Den referens Monoos har ifrågasatt förvaltar de angivna fastigheterna i de frågor som berörs av denna upphandling (bl.a. åtgärdande av vattensador och boendeanpassning) åt de faktiska ägarna. Det finns inte något krav på att referenserna måste äga de fastigheter de förvaltar. Det aktuella försäkringsbolaget utför de arbeten som berörs av denna upphandling med kvar-

boende hyresgäster, således förvaltar de lägenheterna i dessa avseenden. Dessutom kan Byggsnabben påvisa att de uppfyller kravet om minst två års erfarenhet enkom med den andra referensen. Monoo anför även att Byggsnabben borde ha blivit diskvalificerad på grund av att bolaget inte har följt anbudsformulärets syfte genom att fylla i omsättning istället för årtal i avsedd ruta. Byggsnabben har till skillnad från Monoo fyllt i årtalen för ramavtalet i anbudsformulärets ruta intill vilket resulterat i att Tyresö Bostäder har kunnat läsa ut att syftet med kravet, dvs. att säkerställa att anbudsgivaren har minst två års erfarenhet, uppfylls.

Det anges inte i förfrågningsunderlaget att Tyresö Bostäder ska eller kommer att kontakta och granska referenserna mer än genom kontroll av att tillräckliga uppgifter lämnats i anbudsformuläret. Tyresö Bostäder har däremot valt att göra detta som ett extra steg i kvalificeringen. Vid referenstagningen har Tyresö Bostäder stämt av med referenserna att av anbudsgivaren angivna uppgifter stämmer. Endast Monoos påstående om att någon hos referensföretagen lämnat viss uppgift till svar på till synes riktade och i vissa fall rent felaktiga frågor innebär inte att det finns anledning att ifrågasätta lämnade uppgifter om referensuppdrag. Att de svar Monoo och Tyresö Bostäder har fått från referenspersonerna skiljer sig åt beror antagligen på att Monoo har ställt felaktiga frågor till referenspersonerna. Tyresö Bostäder har agerat korrekt när de ovan nämnda anbudsgivarna kvalificerades. Monoo har lämnat det sjätte mest ekonomiskt fördelaktiga anbudet och kan därmed inte lida skada då bolaget inte skulle ha tilldelats något ramavtal även om dess anbud hade tagits upp till prövning.

Genomförandebeskrivning

Utvärderingen av genomförandebeskrivningen/projektplaneringen beskrivs i AFB.52 i de administrativa föreskrifterna i upphandlingen. Där framgår tydligt vad som tillmätts betydelse vid utvärderingen, vad som ska beskri-

vas av anbudsgivaren samt hur beskrivningen kommer att betygssättas. Det är riktigt att Tyresö Bostäder inte har skrivit ut några motiveringar i tilldelningsbeslutet. Däremot har varje anbudsgivare som önskat kunnat ta del av en motivering, antingen via telefon eller via e-post. Det finns flertalet tjänsteanteckningar kring denna utvärdering.

Monoo har gjort gällande att det inte är några skillnader i faktainnehållet mellan bolagets genomförandebeskrivning och de genomförandebeskrivningar som har fått högre betyg än Monoo. Enligt Tyresö Bostäders uppfattning föreligger det dock skillnader mellan de olika genomförandebeskrivningarna. Skillnader som dessutom är väsentliga för Tyresö Bostäder och redovisade under AFB.52, värderingsgrunder vid prövning av anbud, t.ex. har Monoo ingen beskrivning avseende städning som är en väsentlig punkt i Tyresö Bostäders generella regler för arbete i lägenheter m.m. Att Monoo hänvisar till Tyresö Bostäders generella regler för arbete i lägenheter m.m. eller BF9K är inte samma sak som att de beskriver hur de säkrar upp att städningen i ett projekt genomförs. Bolaget har bifogat BF9K till sitt anbud. Detta är endast ett diplom som inte anger någonting om städning. Monoo har endast visat att bolaget kommer att genomföra uppdragen i enlighet med underlaget de har på intet sätt visat hur deras arbets sätt medför mervärde för Tyresö Bostäder i denna punkt. På grund av bl.a. vad som ovan anförts om avsaknad av beskrivning av hur städning kommer att utföras har Monoo tilldelats två poäng i enlighet med redovisad poängskala i förfrågningsunderlaget.

Monoo kan vidare inte lida skada på grund av utvärderingen av genomförandebeskrivningen. Även om Monoos anbud skulle ha kvalificerats och tilldelats högst poäng på genomförandebeskrivningen skulle bolaget ändå ha hamnat på fjärde plats i rangordningen av anbudsgivarna.

Utlämnande av allmänna handlingar

Vad gäller handlingar som begärts ut avseende en tidigare upphandling lämnades dessa inte ut på grund av sekretess. Den föregående upphandlingen hade dock inte någon utvärdering avseende genomförandebeskrivning/projektplanering.

SKÄLEN FÖR AVGÖRANDET

Upphandlande myndigheter ska enligt 1 kap. 9 § LOU behandla leverantörer på ett likvärdigt och icke-diskriminerande sätt samt genomföra upphandlingar på ett öppet sätt. Vid upphandlingar ska vidare principerna om ömsesidigt erkännande och proportionalitet iakttas.

Av 16 kap. 6 § LOU följer att om den upphandlande myndigheten har brutit mot de grundläggande principerna i 1 kap. 9 § eller någon annan bestämmelse i lagen och detta har medfört att leverantören har lidit eller kan komma att lida skada, ska rätten besluta att upphandlingen ska göras om eller att den får avslutas först sedan rättelse har gjorts.

I de administrativa föreskrifterna i upphandlingen anges i AFB.51, Prövning av anbudsgivare, punkt D, krav på entreprenören vad gäller teknisk förmåga följande:

Anbudsgivaren ska ha minst två (2) års erfarenhet av liknande arbeten, alternativt gäller för nystartade företag att nyckelpersoner ska ha minst två (2) års erfarenhet av liknande arbeten.

Med liknande arbeten avses ramavtal att på löpande räkning utföra i lokaler och lägenheter med kvarboende hyresgäster åt beställare som förvaltar minimum 1 000 bostadslägenheter. Lämnade referenser får ej vara i jävsförhållande till företaget. I dessa fall kommer referensen att lämnas utan att beaktas. Lämnade referenser ska avse pågående eller slutförda uppdrag och kunna rekommendera anbudsgivaren för uppdraget. Pågående sedan minst 12 månader tillbaka eller slutförd inom den senaste treårsperioden räknat från sista anbudsdag. Nyare eller

äldre referenser kommer även dessa att lämnas utan att beaktas. Minst två (2) referensuppdrag ska lämnas.

För företag som någon gång under den senaste tre (3) års perioden har utfört liknande uppdrag åt beställaren gäller att dessa ska ha utförts avtalsenligt för att detta krav ska uppfyllas.

Till anbudet bifogas

- Referenslista över samma typ av uppdrag de två senaste åren. Listan ska innehålla namn på företag där uppdrag utförts, vidtalad kontaktperson samt telefonnummer och e-post.

I anbudsföreläret finns en ruta där anbudsgivaren ska bekräfta att denne har erfarenhet av liknande arbeten enligt krav D samt anges följande:

Här redovisas två uppdrag som visar på detta:

Uppdrag 1

Uppdragsgivare:

Vidtalad kontaktperson:

Kort beskrivning av uppdraget:

Uppdragets omfattning (antal lgh eller kvm):

Tidpunkt för uppdraget (ange startdatum samt slutdatum):

Samma uppgifter som avseende uppdrag ett efterfrågas avseende uppdrag två.

Monoos referenser

Monoos anbud har uteslutits från utvärdering i upphandlingen med motiveringen att bolaget inte genom de angivna referensuppdragen har visat att man har minst två års erfarenhet av liknande arbeten. Monoos har anfört att man har lämnat samtliga de uppgifter som har efterfrågats avseende de två referensuppdragen samt att då benämningen "uppdraget" används i anbudsföreläret har Monoos tolkat det som att vad som efterfrågas är en beskrivning av ett specifikt uppdrag ur ett ramavtal.

Enligt de administrativa föreskrifterna AFB.51 punkt D ska anbudsgivaren ha minst två års erfarenhet av liknande arbeten. I anbudsföreläret ska anbudsgivarna visa att de har erfarenhet av liknande arbeten enligt AFB.51

krav D genom att redovisa ett antal efterfrågade uppgifter om två uppdrag. Enligt förvaltningsrättens mening framgår av anbudsformuläret läst tillsammans med de administrativa föreskrifterna att det av de uppgifter om uppdragets tidpunkt som ska lämnas i anbudsformuläret ska framgå att anbudsgivaren har minst två års erfarenhet av liknande arbeten. Monoo har valt att lyfta ut två enskilda uppdrag man har utfört som härrör från ett och samma ramavtal. Dessa två uppdrag har både påbörjats och avslutats under år 2014 och då Monoo inte har uppgett någonting om det bakomliggande ramavtalets giltighetstid framgår det inte av Monoos anbud att bolaget har minst två års erfarenhet av liknande arbeten. Omständigheten att det i de administrativa föreskrifterna anges att anbudsgivarna för att visa sin erfarenhet av liknande arbeten kan hänvisa till ramavtal som har slutförts inom den senaste treårsperioden räknat från sista anbudsdag innebär enligt förvaltningsrättens mening inte ett avsteg från att anbudsgivarna genom de två uppgivna referensuppdragen ska visa att de har minst två års erfarenhet av liknande arbeten. Förvaltningsrätten anser således att Monoo inte har visat att man uppfyller ska-kravet på minst två års erfarenhet av liknande arbeten och att Tyresö Bostäder därför har haft fog för att utesluta Monoo från utvärdering i upphandlingen.

Övriga anbudsgivares referenser

Monoo har gjort gällande att Tyresö Bostäder har godtagit ett antal referensuppdrag som andra anbudsgivare har hänvisat till trots att dessa inte uppfyller kraven i AFB.51 punkt D. Tyresö Bostäder har härvid anført dels att de aktuella referensuppdragen uppfyller de krav som ställs i förfrågningsunderlaget, dels att det inte anges någonting i förfrågningsunderlaget om att anbudsgivaren ska ange minst två referenser som var för sig visar att kravet om minst två års erfarenhet av liknande uppdrag är uppfyllt. Enligt Tyresö Bostäder skulle därför de aktuella anbudsgivarnas anbud vara godkända även om förvaltningsrätten skulle anse att det finns anledning att

underkänna ett av de två referensuppdragen eftersom det andra referensuppdraget uppfyller kravet om minst två års erfarenhet även om det ena referensuppdraget inte beaktas.

Förvaltningsrätten konstaterar inledningsvis att den omständigheten att det i de administrativa föreskrifterna anges att uppdrag som är pågående sedan minst 12 månader tillbaka kan återopas som referensuppdrag i och för sig måste anses innebära att de två referenserna inte var för sig måste visa att anbudsgivaren har minst två års erfarenhet av liknande arbeten utan att det räcker att detta framgår av de två referensuppdragen tillsammans. Detta innebär dock enligt förvaltningsrättens mening inte att kravet enligt AFB.51 punkt D i de administrativa föreskrifterna kan anses vara uppfyllt genom beaktande av endast ett referensuppdrag för det fall att det andra referensuppdraget inte uppfyller kraven på dessa. I AFB.51 punkt D anges tydligt att minst två referensuppdrag avseende liknande arbeten ska lämnas och det ställs upp ett antal kriterier för vad som ska anses vara ett liknande arbete. Förvaltningsrätten anser därför att ett anbud inte kan anses uppfylla kravet i AFB.51 punkt D om endast ett av de två referensuppdragen uppfyller de krav som ställs på dessa. Det skulle därmed strida mot likbehandlingsprincipen att utvärdera ett anbud där endast ett av referensuppdragen uppfyller kraven i förfrågningsunderlaget.

Innan förvaltningsrätten prövar vad Monoo har anfört om övriga anbudsgivares referenser kan slås fast att det vare sig i LOU, dess förarbeten eller rättspraxis finns stöd för att den upphandlande myndigheten skulle vara skyldig att kontrollera att lämnade uppgifter i sig är riktiga när omständigheterna i det enskilda fallet inte ger anledning att ifrågasätta riktigheten. Den upphandlande myndighetens utredningsskyldighet kan normalt sett därför inte anses sträcka sig längre än att en jämförelse ska göras mellan uppgifterna i anbuden och de krav som angetts i förfrågningsunderlaget. Någon skyldighet att också kontrollera att lämnade uppgifter i sig är riktiga

kan således inte anses föreligga om det inte finns anledning att ifrågasätta uppgifterna. I enlighet med likabehandlingsprincipen får den upphandlande myndigheten dock inte efterge eller bortse från sådana ska-krav som uppställs i förfrågningsunderlaget. Detta gäller även om uppgifter blivit kända först i samband med överprövningsprocessen (se Kammarrätten i Göteborgs dom i mål 4904-09).

Förvaltningsrätten övergår nu till att överväga vad Monoo har anfört avseende ett antal referensuppdrag som har åberopats av andra anbudsgivare än Monoo.

Vad gäller Nynäs har denna anbudsgivare som referens angett en kommun och uppgett att uppdraget omfattar 898 lägenheter samt att beställare är den aktuella kommunen i samarbete med en privat fastighetsförvaltare som förvaltar cirka 44 000 lägenheter. Monoo har uppgett dels att den aktuella kommunen inte förvaltar de aktuella lägenheterna, utan att det görs av den privata fastighetsförvaltaren, dels att uppdraget inte uppfyller kravet på antal lägenheter då den aktuella fastighetsförvaltaren endast har 898 lägenheter i den aktuella kommunen. Tyresö Bostäder har anfört bl.a. att i Nynäs anbud angiven kontaktperson har uppgett att kommunen förvaltar de lägenheter som används för särskilt boende. Även om man anser att vad Monoo har anfört inte är tillräckligt för att ifrågasätta att det åberopade samarbetet mellan kommunen och den privata fastighetsförvaltaren ska anses uppfylla kravet på att referensen ska vara en beställare som förvaltar bostadslägenheter, anser förvaltningsrätten att det finns anledning att ifrågasätta om det aktuella uppdraget kan anses uppfylla kravet på att beställaren ska förvalta minimum 1 000 bostadslägenheter. Eftersom den referens som åberopas av Nynäs är den aktuella kommunen delar förvaltningsrätten Monoos uppfattning att det fastighetsbestånd den privata fastighetsförvaltaren förvaltar i andra kommuner inte kan tillgodoräknas vid bedömningen av om den aktuella referensen avser en beställare som förvaltar minimum

1 000 bostadslägenheter. I Nynäs anbud anges att det aktuella uppdraget omfattar 898 lägenheter. Antalet understiger således det minsta antal som krävs avseende ett godkänt referensuppdrag med mer än tio procent. Med beaktande av vad som nyss angetts om att ett referensuppdrag som avser ett ramavtal med den aktuella kommunen inte rimligen kan tillgodoräknas det antal lägenheter kommunens samarbetspartner har i andra kommuner anser förvaltningsrätten att de uppgifter som anges i Nynäs anbud avseende det aktuella referensuppdraget inte är tillräckligt för att Nynäs ska anses ha visat att det aktuella referensuppdraget uppfyller de krav som ställs på dessa i de administrativa föreskrifterna i upphandlingen.

Beträffande Peab har Monoo anfört att den angivna kontaktpersonen avseende den ena referensen har uppgett att referensbolaget inte har och inte heller har haft något ramavtal med Peab. Enligt Tyresö Bostäder har Peab haft ett ramavtal med den aktuella referensen som dock löpte ut under utvärderingen av upphandlingen. Förvaltningsrätten anser inte att endast ett påstående från Monoo om att den aktuella referensen inte är ett ramavtal är tillräckligt för att Monoo ska anses ha visat att det aktuella referensuppdraget inte uppfyller kraven på dessa. Denna bedömning gör rätten även med beaktande av att Monoo har uppgett vem man har pratat med hos referensen och vilket datum.

Peabs andra referens är ett ramavtal som gäller två sjukhus. Tyresö Bostäder har vad gäller denna referens uppgett att man har likställt kvarboende hyresgäster med kvarboende patienter och att referensen har godkänts eftersom syftet med kravet på kvarboende uppfylls. Monoo har anfört att det inte finns några bostadslägenheter på de två sjukhusen och att det strider mot likabehandlingsprincipen att likställa kvarboende patienter med kvarboende hyresgäster. I Peabs anbud anges som beskrivning av uppdraget att det är ett ramavtal för byggtreprenader på två sjukhus. Kravet på att referensuppdragen ska avse arbeten i lokaler och lägenheter med kvarboende

hyresgäster åt beställare som förvaltar minimum 1 000 bostadslägenheter får enligt förvaltningsrättens uppfattning anses innebära att det är viktigt att anbudsgivaren visar att man har minst två års erfarenhet av arbete med kvarboende hyresgäster. Även om man i vissa fall antagligen skulle kunna likställa kvarboende patienter med kvarboende hyresgäster kan detta dock inte anses tillräckligt visat genom att enbart hänvisa till ett ramavtal för byggentreprenader på två sjukhus utan att närmare redogöra för vad avtalet faktiskt avser för arbeten då byggentreprenader på ett sjukhus skulle kunna omfatta huvudsakligen ombyggnad av lokaler vilket inte närmare påverkar patienterna. Vidare torde patienter normalt sett om möjligt inte bor kvar i patientrum som är under ombyggnad. Förvaltningsrätten bedömer därför att det inte av de uppgifter som finns i Peabs anbud framgår att det aktuella referensuppdraget uppfyller de krav som ställs på dessa.

När det gäller Rydbergs Bygg har Monoo anfört att den angivna kontaktpersonen avseende den ena referensen har uppgett att det inte är fråga om ett ramavtal utan en enskild upphandling gällande ombyggnad av 32 lägenheter. Enligt Monoo uppfyller den aktuella referensen således varken kravet på att det ska vara fråga om ett ramavtal eller kravet på att beställaren ska förvalta minst 1 000 lägenheter. Tyresö Bostäder har anfört att den aktuella referensen förvaltar 18 976 lägenheter och att Tyresö Bostäder inte närmare har granskat den aktuella referensen eftersom Rydbergs Bygg inte har varit aktuell för att tilldelas avtal i upphandlingen, men att man inte har någon anledning att misstro Rydberg Byggs uppgift om att det är fråga om ett ramavtal. Rydbergs Bygg har avseende sin ena referens angett att det är fråga om ett ramavtal sedan ett visst årtal. Vad gäller den andra referensen uppges att det är fråga om ombyggnad av en fastighet med 32 lägenheter.

Sett till hur Rydbergs Bygg har redovisat uppgifter i anbudsformuläret delar förvaltningsrätten Monoos uppfattning att det förefaller tveksamt om den aktuella referensen verkligen avser ett ramavtal. Tyresö Bygg har in-

ledningsvis inte funnit anledning att närmare kontrollera den aktuella referensen. Med hänsyn till vad som anges i anbudsformuläret förefaller det dock som om den aktuella referensen inte avser ett ramavtal. Monoo har nu i samband med överprövningsprocessen anfört att den kontaktperson som angetts av Rydbergs Bygg till Monoo har uppgett att det inte är fråga om ett ramavtal utan en enskild upphandling. Därför kan den aktuella referensen enligt förvaltningsrättens mening inte godtas utan en närmare kontroll av om den uppfyller de krav som ställs på referenserna.

Beträffande Byggsnabben har Monoo anfört att den ena referensen inte förvaltar några lägenheter och hänvisat till en skrivelse om verksamhet och ändamål man uppger finns på det aktuella bolagets hemsida. Förvaltningsrätten anser inte att vad Monoo har angett angående denna referens är tillräckligt för att Monoo ska anses ha visat att den aktuella referensen inte förvaltar några lägenheter. Monoo har även gjort gällande att Byggsnabben bör uteslutas från utvärdering av den anledningen att bolaget i anbudsformuläret inte har angett uppdragets omfattning i antal lgh eller kvm, vilket efterfrågats, utan i uppdragets storlek i pengar och således inte redovisat uppdragets omfattning på det sätt som begärts i anbudsformuläret. Förvaltningsrätten konstaterar att det av Byggsnabbens anbudsformulär vad avser den aktuella referensen inte framgår hur många lägenheter eller kvadratmeter uppdraget omfattar. Byggsnabben kan avseende denna referens därför inte enligt förvaltningsrättens mening anses ha lämnat de uppgifter som har efterfrågats och således inte visat att det aktuella referensuppdraget uppfyller de krav som ställs på dessa.

Vad gäller anbuderna från Nynäs, Peab, Rydbergs Bygg och Byggsnabben anser förvaltningsrätten således sammanfattningsvis att de uppgifter som respektive anbudsgivare har lämnat i anbudsformuläret avseende ett av de åberopade referensuppdragen är sådana att det har funnits anledning för Tyresö Bostäder att inte förlita sig på att anbudsgivarna har angett att de

uppfyller krav AFB.51 punkt D utan att närmare kontrollera om kraven på referensuppdragen verkligen är uppfyllda. Vad Tyresö Bostäder har anfört i målet är enligt förvaltningsrättens mening inte tillräckligt för att de aktuella anbuden ska anses ha uppfyllt de krav som ställs på två referensuppdrag.

Genomförandebeskrivning

Monoo har anfört att utvärderingen av genomförandebeskrivningen inte är transparent eftersom det inte framgår av förfrågningsunderlaget hur utvärderingen kommer att genomföras och det inte heller framgår av tilldelningsbeslutet hur den är genomförd. Monoo har vidare gjort gällande att det inte föreligger någon skillnad vad gäller faktainnehållet mellan Monoos genomförandebeskrivning och de genomförandebeskrivningar som har fått högre poäng än Monoos, varför Monoos genomförandebeskrivning borde ha tilldelats ytterligare en poäng. Tyresö Bostäder har uppgett att det av de administrativa föreskrifterna i upphandlingen tydligt framgår vad som ska beskrivas av anbudsgivaren och hur beskrivningen kommer att betygssättas samt att det föreligger skillnader mellan Monoos genomförandebeskrivning och de genomförandebeskrivningar som har fått högre poäng.

Enligt AFB.52, värderingsgrunder vid prövning av anbud, i de administrativa föreskrifterna i upphandlingen kommer de ekonomiskt mest fördelaktiga anbuden i upphandlingen att antas. För att erhålla det ekonomiskt mest fördelaktiga anbudet fastställs ett jämförelsepris med ledning av de priser anbudsgivarna har angett. Jämförelsepriset kan sedan räknas ned med hjälp av en nedjusteringsfaktor. Nedjusteringsfaktorn erhålls genom att anbudsgivarna lämnar en genomförandebeskrivning/projektplanering som poängsätts av Tyresö Bostäder vid anbudsutvärderingen. I de administrativa föreskrifterna anges bl.a. följande.

Genomförandebeskrivning/projektplanering

4 p ger nedjusteringsfaktor 10 – 20 %. Övriga i proportion t.ex. 2 p ger 5 – 10 %.

Arbetsledaren ska redovisa hur denna avser att utföra potentiella projekt hos beställaren. I textform ska arbetsledaren beskriva hur de säkrar upp att ett projekt genomförs;

- Inom ramen för beställningen och i utsatt tid.
- I enlighet med 06.05 Nyckelrutiner.
- I enlighet med 06.06 Tyresö Bostäders generella regler för arbete i lägenheter m.m. AFD.153
- Utifrån entreprenören korrekt rådgivning och kalkyl.
- Med personal som kan läsa och tala svenska.

Följande betygsskala kommer att användas:

4= Anbudsgivaren visar på ett för beställaren trovärdigt, tydligt och överskådligt sätt att den har full insikt i vad som krävs för att arbetet skall kunna utföras. Anbudsgivaren har för beställaren gjort sannolikt att denne kommer att ha tillräcklig förmåga och kapacitet för att utföra arbetet på ett utmärkt sätt.

3= Anbudsgivaren visar på ett för beställaren trovärdigt sätt att denna har full insikt i vad som krävs för att arbetet skall kunna utföras. Anbudsgivaren har för beställaren gjort sannolikt att denne kommer att ha tillräcklig förmåga och kapacitet för att utföra arbetet på ett mycket bra sätt.

2= Anbudsgivaren visar för beställaren att denne har insikt i vad som krävs för att arbetet skall kunna utföras bra. Anbudsgivaren har för beställaren gjort sannolikt att denna kommer att ha sådan förmåga och kapacitet för att utföra arbetet på ett bra sätt.

1= Anbudsgivaren har för beställaren gjort sannolikt att denne kommer att ha sådan förmåga och kapacitet att denne har möjlighet att utföra arbetet.

0= Anbudsgivaren kan ej påvisa att denne har sådan förmåga och kapacitet som krävs för att utföra entreprenaden. Anbudet förkastas.

För utvärdering bifogas följande uppgifter:

- En genomförandebeskrivning/projektplanering

Enligt förvaltningsrättens mening framgår av förfrågningsunderlaget i tillräcklig grad hur utvärderingen av genomförandebeskrivningen kommer att genomföras. När det gäller Tyresö Bostäders utvärdering av genomförandebeskrivningen anser förvaltningsrätten inte att vad Monoo har anfört härom ger anledning att betvivla att utvärderingen har genomförts i enlighet med LOU. Förvaltningsrätten anser inte heller att Monoo har visat att

bolagets anbud borde ha tilldelats fler poäng vad gäller genomförandebeskrivningen för det fall att anbudet hade kvalificerats för utvärdering.

Utlämnande av allmänna handlingar

Monoo har anfört att Tyresö Bostäder har brutit mot likabehandlingsprincipen genom att inte lämna ut handlingar från en tidigare upphandling till Monoo trots att andra anbudsgivare tidigare kan ha fått ta del av dessa dokument, vilket enligt Monoos uppfattning har utgjort en fördel vid utformningen av genomförandebeskrivningen i förevarande upphandling. Förvaltningsrätten anser inte att Monoos hypotetiska resonemang i denna del kan anses göra det sannolikt att den aktuella upphandlingen har genomförts i strid med likabehandlingsprincipen.

Skada

Förvaltningsrätten har ovan konstaterat att det inte av Nynäs, Peabs, Rydbergs Byggs och Byggsnabbens anbud framgår att de uppfyller ska-kraven i AFB.51 punkt D i de administrativa föreskrifterna. För att ett ingripande i upphandlingen ska bli aktuellt krävs dock enligt 16 kap. 6 § LOU även att Monoo har lidit skada av att Tyresö Bostäder har handlat i strid med LOU. Det ankommer på den part som ansöker om överprövning av en upphandling att visa att han har lidit eller kan komma att lida skada av den eller de brister som påtalas (jfr HFD 2013 ref. 53).

Monoos anbud har uteslutits från utvärdering i upphandlingen eftersom Tyresö Bostäder har bedömt att det inte uppfyller samtliga ska-krav i AFB.51 punkt D i de administrativa föreskrifterna i upphandlingen. Förvaltningsrätten delar, som framgår ovan, denna bedömning och Monoos anbud har således rätteligen uteslutits från utvärdering i upphandlingen. En anbudsgivare som rätteligen har förkastats i kvalificeringsfasen riskerar

normalt sett inte att lida någon skada av att upphandlande myndighet inte har beaktat att även en annan anbudsgivare borde ha uteslutits, såvida inte samtliga andra anbud också borde ha förkastats varvid upphandlingen måste göras om (jfr Kammarrätten i Stockholms dom i mål 3894-15, Kammarrätten i Göteborgs dom i mål 6928-13 och Kammarrätten i Jönköpings dom i mål 2658-13 m.fl.). Monoo har inte anfört någonting om att anbudet från LP Bygg & Specialsnickerier AB, som rangordnats som nummer två i upphandlingen och därmed tilldelats kontrakt, inte skulle uppfylla kraven i förfrågningsunderlaget. Då det således finns ett giltigt anbud i upphandlingen föreligger inte skäl att förordna att upphandlingen ska göras om av den anledningen att inget av anbuden uppfyller kraven i förfrågningsunderlaget. Monoo kan därför inte anses ha lidit skada, eller kunna komma att lida skada, av att Nynäs och Peab har tilldelats ramavtal i upphandlingen.

Sammanfattningsvis finner förvaltningsrätten således att Monoo inte har visat att det föreligger skäl för ingripande enligt 16 kap. 6 § LOU. Monoos ansökan härom ska därför avslås.

HUR MAN ÖVERKLAGAR

Detta avgörande kan överklagas. Information om hur man överklagar finns i bilaga (DV 3109/1A LOU).

Agneta Eberhardt
Chefsrådman

Föredragande har varit Cecilia Larsson.

SVERIGES DOMSTOLAR

HUR MAN ÖVERKLAGAR - PRÖVNINGSTILLSTÅND

Den som vill överklaga förvaltningsrättens beslut ska skriva till Kammarrätten i Stockholm. Skrivelsen ska dock skickas eller lämnas till förvaltningsrätten.

Överklagandet ska ha kommit in till förvaltningsrätten inom tre veckor från den dag då klaganden fick del av beslutet. Om beslutet har meddelats vid en muntlig förhandling, eller det vid en sådan förhandling har angetts när beslutet kommer att meddelas, ska dock överklagandet ha kommit in inom tre veckor från den dag domstolens beslut meddelades. Tiden för överklagandet för offentlig part räknas från den dag beslutet meddelades.

Om sista dagen för överklagandet infaller på lördag, söndag eller helgdag, midsommarafton, julafton eller nyårsafton räcker det att skrivelsen kommer in nästa vardag.

För att ett överklagande ska kunna tas upp i kammarrätten fordras att **prövningstillstånd** meddelas. Kammarrätten lämnar prövningstillstånd om

1. det finns anledning att betvivla riktigheten av det slut som förvaltningsrätten har kommit till,
2. det inte utan att sådant tillstånd meddelas går att bedöma riktigheten av det slut som förvaltningsrätten har kommit till,
3. det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av högre rätt, eller
4. det annars finns synnerliga skäl att pröva överklagandet.

Om prövningstillstånd inte meddelas står förvaltningsrättens beslut fast. Det är därför viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till kammarrätten varför man anser att prövningstillstånd bör meddelas.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla

1. Klagandens person-/organisationsnummer, postadress, e-postadress och telefonnummer till bostaden och mobiltelefon. Adress och telefonnummer till klagandens arbetsplats ska också anges samt eventuell annan adress

där klaganden kan nås för delgivning. Om dessa uppgifter har lämnats tidigare i målet – och om de fortfarande är aktuella – behöver de inte uppges igen. Om klaganden anlitar ombud, ska ombudets namn, postadress, e-postadress, telefonnummer till arbetsplatsen och mobiltelefonnummer anges. Om någon person- eller adressuppgift ändras, ska ändringen utan dröjsmål anmälas till kammarrätten.

2. den dom/beslut som överklagas med uppgift om förvaltningsrättens namn, målnummer samt dagen för beslutet,
3. de skäl som klaganden anger till stöd för en begäran om prövningstillstånd,
4. den ändring av förvaltningsrättens dom/beslut som klaganden vill få till stånd,
5. de bevis som klaganden vill åberopa och vad han/hon vill styrka med varje särskilt bevis.

Adressen till förvaltningsrätten framgår av domen/beslutet.

I vissa mål får avtal slutas innan tiden för överklagande av rättens dom eller beslut har löpt ut. Detta gäller mål om överprövning enligt:

- lagen (2007:1091) om offentlig upphandling,
- lagen (2007:1092) om upphandling inom områdena vatten, energi, transporter och posttjänster, eller
- lagen (2011:1029) om upphandling på försvars- och säkerhetsområdet.

I de flesta fall får avtal slutas när tio dagar har gått från det att rätten avgjort målet eller upphävt ett interimistiskt beslut. I vissa fall får avtal slutas omedelbart. Ett överklagande av rättens avgörande får inte prövas sedan avtal har slutits. Fullständig information finns i 16 kapitlet i de ovan angivna lagarna.

Behöver Ni fler upplysningar om hur man överklagar kan Ni vända Er till förvaltningsrätten.